

Date: 23rd May-2026

ФИЗИКА, ИНГЛИЗ ВА РУС ТИЛЛАРИНИ ЎҚИТИШДА АКТДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИННОВАЦИОН УСУЛЛАРИ

Аминова Лола Дехқоновна

Пешку тумани 1-сон техникумининг инглиз тили ўқитувчиси

Қўзиева Малоҳат Адизовна

Пешку тумани 1-сон техникумининг физика фани ўқитувчиси

Авезова Шоҳида Тухсановна

Пешку тумани 1-сон техникумининг рус тили фани ўқитувчиси

Аннотация: Ушбу мақолада техникум таълими жараёнида физика, инглиз тили ва рус тили фанларини ўқитишда ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланишнинг инновацион усуллари ёритилади. АКТ воситалари орқали дарсларни кўргазмалар, интерактив, амалий ва касбий йўналтирилган ҳолда ташкил этиш имкониятлари таҳлил қилинади. Мақолада виртуал лабораториялар, мультимедиа тақдиротлари, онлайн тестлар, электрон луғатлар, аудио-видео материаллар, рақамли платформалар ва фанлараро интеграция асосида ўқувчиларнинг билиш фаоллигини ошириш масалалари кўриб чиқилади.

Калит сўзлар: АКТ, инновацион таълим, физика, инглиз тили, рус тили, техникум, рақамли технология, интерактив метод, виртуал лаборатория, мультимедиа, фанлараро интеграция.

Кириш

Ҳозирги даврда таълим жараёнида замонавий ахборот-коммуникация технологияларисиз тасаввур қилиш қийин. Рақамли технологиялар ўқитувчи ва ўқувчи ўртасидаги анъанавий мулоқотни янги босқичга олиб чиқмоқда. Айниқса техникумларда ўқувчиларни касбга тайёрлаш жараёнида фанларни фақат назарий тушунтириш билан чекланиб қолмасдан, уларни амалий ҳаёт, касбий фаолият ва замонавий ишлаб чиқариш муҳити билан боғлаш муҳим аҳамият касб этади.

Физика, инглиз тили ва рус тили фанлари мазмунан турли йўналишларга мансуб бўлса-да, уларнинг барчасини ўқитишда АКТдан самарали фойдаланиш мумкин. Физика дарсларида рақамли моделлар, симуляциялар ва виртуал лабораториялар ҳодисаларни кўргазмалар тушунтиришга ёрдам беради. Инглиз тили дарсларида аудио, видео, интерактив машқлар ва онлайн платформалар тинглаб тушуниш ҳамда мулоқот кўникмаларини ривожлантиради. Рус тили дарсларида эса электрон матнлар, мультимедиа луғатлар, диалогик топшириқлар ва рақамли ёзма машқлар нутқ маданиятини шакллантиришга хизмат қилади.

АКТнинг асосий афзаллиги шундаки, у дарсни бир томонлама тушунтиришдан фаол ўқув жараёнига айлантиради. Ўқувчи фақат тайёр маълумотни қабул қилмайди, балки уни кўради, эшитади, таққослайди, мустақил бажаради ва натижани таҳлил қилади. Шу жиҳатдан АКТдан фойдаланиш замонавий техникум



Date: 23rd May-2026

таълимида ўқувчиларнинг мустақил фикрлаш, ижодкорлик, мулоқот, ахборот билан ишлаш ва касбий компетенцияларини ривожлантиришда муҳим восита ҳисобланади.

АКТдан фойдаланишнинг таълимдаги аҳамияти

Ахборот-коммуникация технологиялари таълим жараёнида фақат компьютер ёки проектордан фойдаланиш дегани эмас. У кенг маънода электрон ресурслар, интерактив дастурлар, рақамли платформалар, виртуал муҳит, онлайн баҳолаш, видео дарслар, электрон дарсликлар ва масофавий мулоқот воситаларини ўз ичига олади. Бундай воситалар ўқитувчига дарсни мазмунан бойитиш, ўқувчига эса материални турли шаклда қабул қилиш имконини беради.

Анъанавий дарсда баъзи тушунчаларни сўз орқали изоҳлаш етарли бўлмаслиги мумкин. Масалан, физикада электр токи, магнит майдони, ёруғликнинг синиши ёки механик ҳаракат каби жараёнларни фақат оғзаки тушунтириш ўқувчилар учун мураккаб туюлади. Агар шу жараёнлар анимация, симуляция ёки виртуал тажриба орқали кўрсатилса, ўқувчи ҳодисани яхшироқ англайди.

Тил дарсларида ҳам АКТнинг имкониятлари кенг. Инглиз ёки рус тилини ўрганишда тўғри талаффуз, нутқни эшитиб тушуниш, сўз бойлигини ошириш, грамматикани амалда қўллаш муҳим. Аудио ва видео материаллар, электрон луғатлар, интерактив тестлар, онлайн машқлар ўқувчини тил муҳитига яқинлаштиради. Бу эса тил ўрганишни жонли, қизиқарли ва амалий жараёнга айлантиради.

АКТдан фойдаланишнинг яна бир муҳим томони — индивидуал ёндашув имкониятидир. Ҳар бир ўқувчининг билим даражаси, қизиқиши ва ўзлаштириш тезлиги бир хил эмас. Рақамли ресурслар орқали кучли ўқувчи қўшимча топшириқ бажариши, қийналаётган ўқувчи эса материални қайта кўриб чиқиши мумкин. Бу дарсда таълим сифатини оширишга ёрдам беради.

Физика дарсларида АКТдан фойдаланиш

Физика фани табиат ҳодисаларини ўрганиш, сабаб-оқибат боғланишларини тушуниш ва тажриба асосида хулоса чиқаришга ўргатади. Шу сабабли физика дарсларида кўргазмалилик, лаборатория ишлари ва амалий таҳлил муҳим ўрин тутади. Бироқ ҳар доим ҳам мактаб ёки техникумда барча лаборатория жиҳозлари етарли бўлмаслиги мумкин. Бундай ҳолатда виртуал лабораториялар ва симуляция дастурлари ўқитувчига катта ёрдам беради.

Масалан, механика мавзусида жисм ҳаракати, тезлик, тезланиш ва кучлар таъсирини симуляция орқали кўрсатиш мумкин. Ўқувчи параметрларни ўзгартириб, натижа қандай ўзгаришини кузатади. Бу усул оддий формулани ёдлашдан кўра самаралироқ, чунки ўқувчи қонуннинг амалий маъносини тушунади. Электр занжирлари мавзусида эса виртуал схема тузиш, қаршилик, кучланиш ва ток кучи ўртасидаги боғланишни кузатиш мумкин.

Физика дарсларида мультимедиа тақдимотларидан ҳам унумли фойдаланиш мумкин. Лекин тақдимот фақат матн кўпайтириш воситасига айланмаслиги керак. Унда схема, расм, қисқа видео, савол, тажриба натижаси ва муаммоли топшириқлар



Date: 23rd May-2026

жойлаштирилса, дарс самарадорлиги ортади. Масалан, “Нима учун осмон кўк кўринади?”, “Нима учун автомобиль тўсатдан тормоз берганда йўловчи олдинга силжийди?” каби ҳаётий саволлар ўқувчини фикрлашга ундайди.

Физикада АКТдан фойдаланиш ўқувчиларни тадқиқотчиликка ҳам йўналтиради. Улар тажриба натижаларини электрон жадвалга киритиши, диаграмма тузиши, натижани таққослаши ва хулоса чиқариши мумкин. Бу жараён физик билим билан бирга рақамли саводхонлик, таҳлил қилиш ва мустақил ишлаш кўникмаларини ҳам ривожлантиради.

Инглиз тили дарсларида АКТнинг инновацион имкониятлари

Инглиз тилини ўқитишда АКТдан фойдаланиш ўқувчиларни табиий тил муҳитига яқинлаштиради. Айниқса тинглаб тушуниш ва талаффузни ривожлантиришда аудио-видео материаллар муҳим аҳамиятга эга. Ўқувчи дарсда фақат ўқитувчи нутқини эмас, балки турли талаффуз, интонация ва мулоқот вазиятларини эшитса, унинг тилни қабул қилиш қобилияти ривожланади.

Инглиз тили дарсларида қисқа видеолархалар, подкастлар, интерактив машқлар, онлайн тестлар, электрон флеш-карталар ва рақамли луғатлардан фойдаланиш мумкин. Масалан, янги сўзларни ўргатишда оддий таржима усулидан ташқари расм, овоз, мисол гап ва кичик диалоглардан фойдаланилса, сўз хотирада яхшироқ сақланади. Грамматик мавзуларни ўргатишда эса онлайн машқлар орқали ўқувчи дарҳол натижани кўради ва хатосини тuzатади.

Инглиз тилида блог пост, форум пост, электрон хат, мақола ёзиш каби ёзма ишларни рақамли муҳитда ташкил этиш ҳам самарали. Ўқувчилар Google Docs, электрон платформа ёки оддий Word ҳужжатида ёзма иш тайёрлаб, ўқитувчидан изоҳ олиши мумкин. Бу усул ёзув жараёнини босқичма-босқич такомиллаштиришга имкон беради.

Техникум ўқувчилари учун инглиз тилини касбий йўналтирилган ҳолда ўқитиш муҳим. Масалан, физика, техника, ахборот технологиялари, автомобилсозлик ёки хизмат кўрсатиш соҳаларига оид содда терминлар, кўрсатмалар ва диалоглардан фойдаланиш мумкин. АКТ бу жараёни осонлаштиради: ўқувчилар касбий мавзуда видео кўради, терминларни электрон луғатдан излайди, презентация тайёрлайди ва ўз фикрини инглиз тилида қисқача ифодалайди.

Рус тили дарсларида АКТдан фойдаланиш

Рус тили дарсларида АКТдан фойдаланиш ўқувчиларнинг оғзаки ва ёзма нутқини ривожлантиришда катта имконият беради. Рус тилини ўрганишда тўғри талаффуз, сўзларни ўринли қўллаш, гап тузиш, матнни тушуниш ва мулоқот қилиш кўникмалари муҳим ҳисобланади. Буларни фақат қоида ёдлатиш орқали эмас, балки амалий нутқий машқлар билан шакллантириш зарур.

Рус тили дарсларида электрон матнлар, видеодиалоглар, мультимедиа луғатлар, интерактив диктантлар, онлайн тестлар ва тақдимотлардан фойдаланиш мумкин. Масалан, ўқувчиларга қисқа видео кўрсатилиб, унинг мазмуни бўйича



Date: 23rd May-2026

саволлар берилади. Кейин улар видеода ишлатилган сўзлар асосида диалог тузади ёки кичик матн ёзади. Бу усул тинглаш, тушуниш, гапириш ва ёзиш кўникмаларини бир вақтда ривожлантиради.

Матн билан ишлашда ҳам АКТ самарали восита бўла олади. Ўқитувчи матнни электрон шаклда тақдим этиб, ундаги калит сўзларни ажратиш, режа тузиш, саволлар тайёрлаш, синоним ва антонимларни топиш, гапларни қайта тузиш каби топшириқларни ташкил қилиши мумкин. Агар ушбу топшириқлар интерактив доска ёки экран орқали бажарилса, ўқувчилар дарсга фаолроқ жалб қилинади.

Рус тилини касбий мулоқот билан боғлаш ҳам муҳим. Техникум ўқувчилари келажакда иш жараёнида ариза, тушунтириш хати, эълон, резюме, хизмат ёзишмалари ёки оғзаки мулоқот вазиятларига дуч келиши мумкин. Шунинг учун рус тили дарсларида электрон ҳужжат намуналари, расмий нутқ қолиплари ва касбий диалоглар билан ишлаш фойдали натижа беради.

Фанлараро интеграция ва АКТ

Физика, инглиз тили ва рус тили фанларини АКТ ёрдамида интеграция қилиш техникум таълимида қизиқарли ва самарали ёндашув бўла олади. Масалан, физика дарсида ўрганилган “энергия”, “куч”, “электр токи”, “ҳаракат” каби тушунчалар инглиз ва рус тилларидаги терминлар билан боғланса, ўқувчилар фанлараро билим олади. Бу усул уларнинг касбий лексикасини ҳам бойитади.

Масалан, ўқувчилар “Electric current — электрический ток — электр токи” шаклида уч тилли мини-луғат тузиши мумкин. Ёки физикадаги бирор тажриба бўйича рус тилида қисқа тавсиф, инглиз тилида эса 5–6 та калит сўз ёзиши мумкин. Бундай топшириқлар ўқувчига фанни алоҳида эмас, балки бир-бири билан боғлиқ тизим сифатида тушунишга ёрдам беради.

АКТ асосида фанлараро лойиҳа ташкил қилиш ҳам мумкин. Масалан, “Энергия тежамкорлиги”, “Электр хавфсизлиги”, “Ёруғлик ва ранглар”, “Техникада физиканинг ўрни” каби мавзуларда ўқувчилар кичик гуруҳларда тақдимот тайёрлайди. Бир гуруҳ физик мазмунни тушунтиради, иккинчиси инглизча терминларни тайёрлайди, учинчиси рус тилида қисқа матн ёки диалог тузади. Натижада ўқувчилар ҳам фанни ўрганади, ҳам тил кўникмаларини ривожлантиради, ҳам рақамли воситалардан фойдаланишни машқ қилади.

Фанлараро ёндашувнинг энг муҳим натижаси — ўқувчида билимнинг амалий қийматига ишонч пайдо бўлади. У физика фақат формула эмаслигини, инглиз ва рус тиллари эса фақат грамматика эмаслигини англайди. Буларнинг барчаси келажак касбий фаолиятда керак бўладиган билим ва кўникмалар эканини тушунади.

АКТдан фойдаланишда ўқитувчининг роли

АКТ дарс сифатини оширишда муҳим восита бўлса-да, унинг самараси кўп жихатдан ўқитувчининг методик маҳоратига боғлиқ. Рақамли технология ўқитувчининг ўрнини босмайди, балки унинг имкониятини кенгайтиради. Шунинг учун АКТдан фойдаланишда мақсад аниқ бўлиши керак: қайси кўникма ривожлантирилади, қайси муаммо ҳал қилинади, ўқувчи қандай натижага эришади?



Date: 23rd May-2026

Дарсда ҳар бир технологияни ўринли қўллаш зарур. Масалан, ҳар бир мавзуга узун видео қўйиш ёки слайдларни матн билан тўлдириш самара бермайди. Аксинча, қисқа, аниқ, вазифага йўналтирилган рақамли материал ўқувчининг диққатини жалб қилади. Ўқитувчи АКТни мақсадли, меъёрли ва мазмунли ишлатса, дарсда фаоллик ортади.

Ўқитувчи рақамли ресурсларни танлашда ўқувчиларнинг ёши, билим даражаси, техник имкониятлари ва фан хусусиятини ҳисобга олиши лозим. Шу билан бирга, интернетдаги ҳар қандай материални дарсга олиб киришдан олдин унинг мазмуни, ишончлилиги ва тарбиявий аҳамияти текширилиши керак. Бу жиҳат ахборот хавфсизлиги ва медиасаводхонлик нуқтаи назаридан ҳам муҳимдир.

Таҳлил

Физика, инглиз ва рус тилларини ўқитишда АКТдан фойдаланишни таҳлил қилганда, унинг энг муҳим афзаллиги ўқувчини фаол иштирокчига айлантиришида кўринади. Анъанавий дарсда ўқувчи кўпроқ тингловчи бўлса, АКТ асосидаги дарсда у кузатади, излайди, солиштиради, бажаради, хулоса чиқаради ва ўз фикрини тақдим этади.

Физика дарсида АКТ мураккаб ҳодисаларни кўргазмалар тушунтиришга хизмат қилади. Тил дарсларида эса у жонли нутқ муҳитини яратади. Фанлараро интеграцияда АКТ билимларни бир-бири билан боғлайди ва ўқувчининг касбий дунёқарашини кенгайтиради. Демак, АКТдан фойдаланиш фақат дарсни безаш эмас, балки ўқитиш мазмунини чуқурлаштириш воситасидир.

Шахсий мулоҳаза сифатида айтиш мумкинки, техникумларда АКТдан энг самарали фойдаланиш — уни касбий йўналиш билан боғлашдир. Ўқувчи ўрганаётган билим келажак иш фаолиятида керак бўлишини англаса, унинг қизиқиши кучаяди. Масалан, физикадаги электр хавфсизлиги, инглиз тилидаги техник терминлар, рус тилидаги хизмат ҳужжатлари бир-бири билан боғланса, ўқувчида амалий билим шаклланади.

Хулоса

Хулоса қилиб айтганда, физика, инглиз ва рус тилларини ўқитишда АКТдан фойдаланиш замонавий таълимнинг муҳим талабларидан биридир. АКТ дарсларни кўргазмалар, интерактив, амалий ва ўқувчига яқин шаклда ташкил этиш имконини беради. Айниқса техникум шароитида бу ёндашув ўқувчиларни касбий фаолиятга тайёрлашда катта аҳамиятга эга.

Физика дарсларида виртуал лабораториялар, симуляциялар ва мультимедиа материаллар ҳодисаларни яхшироқ тушунишга ёрдам беради. Инглиз тили дарсларида аудио-видео ресурслар, онлайн машқлар ва рақамли ёзма топшириқлар тил муҳитини яратади. Рус тили дарсларида электрон матнлар, диалоглар ва интерактив машқлар нутқий компетенцияни ривожлантиради.

Умуман, АКТдан мақсадли ва методик жиҳатдан тўғри фойдаланиш ўқувчиларнинг билиш фаоллигини оширади, мустақил фикрлашини



Date: 23rd May-2026

ривожлантиради, фанлараро боғлиқликни кучайтиради ва уларни рақамли жамиятда самарали фаолият юритишга тайёрлайди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий. — Москва: ИКАР, 2009. — 448 с.
2. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. — Москва: Издательство Института профессионального образования, 1995. — 336 с.
3. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования. — Москва: Академия, 2010. — 368 с.
4. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. — Москва: Народное образование, 1998. — 256 с.
5. Хуторской А.В. Современная дидактика. — Санкт-Петербург: Питер, 2001. — 544 с.
6. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании. — Москва: Академия, 2005. — 192 с.
7. Okhunov, M., & Minamatov, Y. (2021). Application of Innovative Projects in Information Systems. European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630), 11, 167-168.
8. Minamatov, Y. E. U. (2021). APPLICATION OF MODULAR TEACHING TECHNOLOGY IN TECHNOLOGY. Scientific progress, 2(8), 911-913.
9. Минаматов, Ю. (2021). УМНЫЕ УСТРОЙСТВА И ПРОЦЕССЫ В ИХ ПРАКТИЧЕСКОЙ ЭКСПЛУАТАЦИИ. Eurasian Journal of Academic Research, 1(9), 875-879.
10. G'ofurovich, T. X. A., & Esonali o'g'li, M. Y. (2022). Computer Using Dynamic System Modelling Environments. Journal of Ethics and Diversity in International Communication, 2(2), 9-13.
11. Minamatov, Y. E. O. G. L., & Nasirdinova, M. H. Q. (2022). APPLICATION OF ICT IN EDUCATION AND TEACHING TECHNOLOGIES. Scientific progress, 3(4), 738-740.
12. Avazjon o'g'li, V. D., & Esonali o'g'li, M. Y. (2022). Prospects for the Development of the 3D Modeling Process. Texas Journal of Engineering and Technology, 7, 78-79.
13. Avazjon o'g'li, V. D., & Esonali o'g'li, M. Y. (2022). Use and Importance of Three-Dimensional Images in Fields. Journal of Ethics and Diversity in International Communication, 2(2), 1-4.
14. Minamatov, Y. E. O. G. L., & Yusupova, N. M. (2022). SMART TECHNOLOGIYALARDA TA'LIM JARAYONI. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2(6), 441-445.
15. Minamatov, Yu. E. Important aspects of cloud technology / Yu. E. Minamatov // Экономика и социум. – 2021. – No. 11-1(90). – P. 338-341. – EDN AREHKKR.

